

САМІТ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ – ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА

А. Гриценко, центр зовнішньополітичних досліджень НІСД

Висвітлено перебіг III саміту Європейський Союз – СЕЛАК, який відбувся 18–19 липня 2023 року в Брюсселі, та його основні підсумки.

Висновки

1. Російсько-українська війна обговорювалася на саміті ЄС – СЕЛАК¹, проте це питання не стало ключовим у порядку денному. Складність виникла з узгодженням пункту підсумкової декларації про осуд агресії Російської Федерації проти України. Деякі держави регіону, зокрема Венесуела, Куба, Нікарагуа, не погоджувалися із запропонованими формулюваннями. Їхнє ставлення до проблеми зумовлено тим, що вони мають тісні політичні та економічні зв'язки з Росією, яка підтримує недемократичні режими в цих країнах, де, крім того, спостерігається високий рівень антиамериканських настроїв.

2. Зважаючи на підсумки саміту, можна дійти висновку про те, що «венесуельське питання» та проблеми, створені режимом Мадуро, втратили актуальність для ЄС, який не заперечує проти спроб латиноамериканських країн, зокрема Бразилії, до реінтеграції Венесуели в регіональні процеси.

3. Саміт підтвердив значний потенціал торгово-економічних відносин між ЄС та СЕЛАК, а також велику зацікавленість сторін у розвитку цих відносин. При цьому ЄС стає потужним інвестором у регіоні, який систематично інвестує у «зелену» економіку, цифровізацію та створення нових робочих місць.

4. Важливим питанням саміту стало обговорення перспективи ратифікації договору про зону вільної торгівлі між ЄС та Меркосур². Очікується, що документ набуде чинності до кінця 2023 р.

5. Підсумки саміту засвідчили значний інтерес учасників до інших питань міжрегіонального співробітництва – зміни клімату, використання відновлюваних джерел енергії, програм у сфері екології (використання та захист водних ресурсів).

¹ СЕЛАК – Спільнота держав Латинської Америки та Карибського басейну (*исп.* Comunidad de Estados Latinoamericanos y Caribeños, CELAC).

² Меркосур (*англ.* Mercosur) – економічний союз держав у Південній Америці. До нього входять: Аргентина, Бразилія, Парагвай, Уругвай та Венесуела, як асоційовані члени – Чилі, Болівія, Перу, Колумбія та Еквадор.

Саміт Європейський Союз – Спільнота держав Латинської Америки та Карибського басейну відбувся 18–19 липня 2023 р. в Брюсселі (Бельгія).

Основні теми, які увійшли до кола спільних інтересів учасників саміту:

- економіка, зокрема торговельні відносини, у т. ч. подолання перешкод для ратифікації угоди про зону вільної торгівлі між ЄС та Меркосур;
- екологія та боротьба зі зміною клімату, зокрема у фінальному комюніке визнається необхідність захисту навколишнього середовища, збереження та раціонального використання океанів, досягнення нульового показника викидів вуглекислого газу, втримання підвищення температури в межах 1,5 °С;
- інтеррегіональна співпраця, спрямована на сферу охорони здоров'я (виробництво вакцин та ліків, медичні технології, а також підвищення стійкості систем охорони здоров'я для покращення профілактики, забезпечення готовності та реагування на надзвичайні ситуації в цій галузі), продовольчу безпеку, запобігання бідності, нерівності в обох регіонах.

Для досягнення цілей та виконання завдань, котрі перебували в центрі уваги саміту, ЄС має намір інвестувати в регіон Латинської Америки та Карибського басейну (далі – ЛАК) 45 млрд євро. Інвестиційний пакет, що передбачає фінансування приватного сектору, охоплює також проекти з видобутку критично важливих корисних копалин.

ЄС планує просування ініціативи *Global Gateway* – стратегії Європейського Союзу щодо інвестування в інфраструктурні проекти та встановлення економічних партнерств на основі певних принципів. Передбачається, що ця ініціатива буде альтернативою китайському проекту «Один пояс, один шлях».

Латиноамериканські країни, зі свого боку, зацікавлені в розвитку співпраці з Євросоюзом як важливим ринком збуту задля диверсифікації своїх економічних та політичних зв'язків, які значно інтенсифікувалися у відповідь на протекціоністську політику адміністрації Дональда Трампа.

На саміті *G20* в Осаці у червні 2019 р. завершилися затяжні переговори між ЄС та Меркосур. Ця угода – насамперед політичне рішення сторін за активної участі Іспанії та Аргентини.

Стратегічна значущість Меркосур для європейської економіки очевидна: з цього об'єднання надходить 40 % продукції, що імпортується з країн ЛАК до ЄС. Починаючи з 2012 р., негативні значення торговельного балансу Європейського Союзу з Меркосур змінилися на позитивні. Основний торговий партнер ЄС – Бразилія. Частка цієї країни в 2019 р. становила 78 % в експорті ЄС із цього об'єднання та 75 % – в імпорті. На Аргентину припадає 17 % в експорті та 20 % – в імпорті Євросоюзу з країн спільного ринку. В експорті до ЄС протягом 2019 р. переважала сільськогосподарська продукція, найбільшими статтями були:

продовольство, напої та тютюн, овочі, соя та кава, а також м'ясо та інші продукти тваринного походження. Експорт ЄС до Меркосур включає автомобілі, транспортне обладнання, хімікати та фармацевтичну продукцію. Одним із важливих чинників, що уповільнюють зближення двох регіональних об'єднань, є асиметричність, яка тривалий час зберігається у структурі експортних та імпорتنих поставок.

Угода також збалансує вплив Китаю, який є важливим торговим партнером Меркосур, основним покупцем сировини, постачальником промислової продукції, що конкурує із національними виробниками у країнах Південної Америки. Крім того, угода дозволить ЄС, за умов жорсткої конкуренції у цьому регіоні із США та Китаєм, поглибити зв'язки у сфері охорони навколишнього середовища, сприятиме застосуванню європейських екологічних стандартів для продуктів, що експортуються до Євросоюзу.

Європейський Союз, посиляючись на резолюцію ГА ООН А/77/7 від 03 листопада 2022 р., погодився із закликами щодо необхідності припинення економічної, торговельної та фінансової блокади Куби.

Позиція щодо агресії РФ проти України

Учасники саміту ЄС – СЕЛАК погодили підсумкову декларацію *без засудження* повномасштабної війни Росії проти України через позицію Нікарагуа. Жорсткі формулювання щодо Росії спочатку блокували Нікарагуа, Венесуела та Куба, проте лише Нікарагуа не відмовилася від своєї принципової позиції. Зрештою в десятисторінковій декларації лідери саміту ЄС – СЕЛАК «висловлюють глибоке занепокоєння у зв'язку з війною проти України, яка триває та завдає величезних страждань людям».

Російсько-українська війна стала предметом дискусії на початку саміту через принципову незгоду деяких латиноамериканських держав щодо виступу на саміті Президента України В. Зеленського, про що заявив голова Європейської ради Шарль Мішель.

Проте критика дій українського керівництва спостерігається не лише з боку російських союзників у Латинській Америці, а й з боку держав, які офіційно додержуються нейтральної позиції у питанні російсько-української війни.

Так, президент Бразилії Луїс Інасіу Лула да Сілва, котрий нещодавно виступив із пропозицією визнати територію Кримського півострова частиною РФ в обмін на припинення бойових дій, розкритикував президента Чилі Габріеля Борича, який на саміті в Брюсселі закликав латиноамериканських лідерів відкрито засудити війну через те, що РФ порушила міжнародне право і на місці України в майбутньому може опинитися будь-яка інша країна.

Також лідери ЄС та латиноамериканських країн спільно підтримали «необхідність справедливого та сталого світу» й «політичну незалежність

і територіальну цілісність усіх держав». Це означає, що латиноамериканські країни, незважаючи на деякі розбіжності, мають спільну позицію, яка частково збігається з європейською у частині засудження неспровокованої агресії та порушення міжнародного права й територіального суверенітету.

Основні відмінності в позиціях щодо російсько-української війни Заходу та держав Латинської Америки, висловлені ключовими регіональними акторами – Бразилією та Мексикою, стосуються ненадання військової допомоги Україні через побоювання ескалації, а також неучасті в санкційному тиску на РФ.